

УДК 332.14:330.341.1

**ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНІ ЗАСАДИ ПЛАНУВАННЯ
ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ РЕГІОНУ**

С.В. Філіппова

Одеський національний політехнічний університет

Н.М. Селіванова

Одеський державний аграрний університет

Ключові слова: *обліково-аналітичні засади, планування, інноваційний розвиток, регіон.*

Анотація. *Розглядаються обліково-аналітичні засади планування інноваційного розвитку регіону з використанням форм статистичної звітності.*

Вступ. Поточне функціонування і планування інноваційного розвитку регіону потребують відповідного інформаційного забезпечення, що дозволяє виробляти оптимальні управлінські рішення. Основу такого забезпечення складають системний бухгалтерський облік і комплексний аналіз господарської діяльності підприємств регіону. Можливість найточніше передбачати напрями змін зовні-

шнього середовища, своєчасне і правильне реагування на відхилення від заздалегідь встановлених параметрів визначають напрями, можливості та темпи розвитку регіону, а також його майбутні результати. Ринкові перетворення регіональної економіки також вимагають відповідної зміни методики і організації всіх видів економічної роботи, зокрема, планування інноваційного розвитку, яке, в свою чергу, вимагає якісно нових підходів до методики і організації обліково-аналітичної роботи та визначає актуальність дослідження.

Аналіз останніх досліджень. Питанням планування регіонального розвитку, зокрема його інноваційному аспекту, присвячені публікації Б.В. Буркинського, Є.В. Лазаревої, В.Н. Меркулова та ін. [1-3], в яких висвітлені питання планування інноваційного розвитку та його інформаційно-аналітичного забезпечення. Нажаль, аспект використання звітності та її аналіз в зазначених роботах відсутній. Обґрунтування планів регіонального розвитку базується на оцінці можливостей ресурсів регіону, у першу чергу, його підприємств, тому аналіз змістовності та якості статистичних форм звітності є об'єктивною необхідністю. Відповідно, у даній статті зроблено спробу проаналізувати форми звітності, що характеризують виробництво, інноваційну та інвестиційну діяльність, на предмет якісного забезпечення процесу планування інноваційного розвитку регіону.

Метою статті є висвітлення обліково – аналітичних засад планування інноваційного розвитку регіону з використанням відповідних форм статистичної звітності.

Результати досліджень. Управління інноваційним розвитком базується на системі економічної і облікової інформації, яка лежить в основі оптимальних управлінських рішень. При цьому, створення раціонального потоку інформації для потреб управління інноваційним розвитком, на наш погляд, повинне спиратися на наступні принципи: єдність інформації, що надходить з різних джерел та задовольняє інформаційні потреби її користувачів; об'єктивність віддзеркалення процесів фінансово-господарської діяльності в системі бухгалтерського обліку, фінансового, управлінського і стратегічного обліку, а також планових даних, усунення дублювання в первинній інформації; оперативність інформації, розробка програм використання і аналізу первинної інформації для цілей планування і управління.

На нашу думку, під обліково-аналітичним забезпеченням планування інноваційного розвитку слід розуміти збір, обробку і передачу планової, нормативної, прогнозної, облікової і іншої інформації за певний період часу, що використовується для стратегічного, тактичного і оперативного управління. Отже, звітно-аналітичне забезпечення управління інноваційно-інвестиційним процесом включає інформацію, сформовану різними видами обліку (стратегічним, фінансовим і управлінським), що характеризує ефективність цього процесу на підприємстві.

В сучасних умовах поряд з фінансовою (бухгалтерською) звітністю підприємства заповнюють і статистичну звітність. Статистичний звіт – документ, в якому наведено статистичні дані про роботу підприємства; він подається до спеціальної установи (регіональний орган державної статистики) в затверджені терміни за підписами уповноважених осіб. Ціллю статистичних звітів є надання інформації державі про соціально-економічні явища на конкретному підприємстві. Базою для складання статистичних звітів є дані бухгалтерського обліку, тому бухгалтерії поряд з фінансовою (бухгалтерською) звітністю заповнюють, або на-

дають інформацію для статистичних звітів. Така звітність має забезпечувати загальнодержавні інтереси і нести в собі інформацію переважно соціально-економічного характеру, що забезпечує обґрунтований аналіз розвитку народного господарства України або її регіонів та задовольняє потреби управління на державному рівні. Статистична звітність – це сукупність звітів компаній, підприємств, організацій, що складаються за затвердженими формами, які підприємства зобов'язані у встановлений термін представляти в регіональні статистичні органи.

Вивчення теорії і практики обліку інноваційного розвитку регіону свідчать про відсутність єдності в рішенні методологічних і організаційних аспектів обліку. Досліджено такі форми статистичних звітів:

1. Звіт про виробництво промислової продукції
2. Статистика капітальних інвестицій:
  - 2 Форма звіту про капітальні інвестиції
  - 3 Форма звіту про інвестиції в основний капітал
3. Статистика інвестицій зовнішньоекономічної діяльності
  - 4 Звіт про іноземні інвестиції в Україну
  - 5 Звіт про інвестиції з України в економіки країн світу
4. Статистика інновацій:
  - 6 Форма звіту про набуття прав інтелектуальної власності.

Звіт про виробництво промислової продукції – форма № 1П - НПП (річна), затверджена наказом Держкомстату України 12.07.2007р. № 215. Звіт подають суб'єкти господарювання, відокремлені підрозділи юридичних осіб, які займаються видами діяльності, що класифікуються за секціями «С», «D», «E» КВЕД, незалежно від основного виду діяльності та форми власності за переліком, що встановлюється територіальним органом державної статистики. У звіті відображаються дані щодо видів промислової продукції, яку було вироблено за звітний рік на власних або орендованих потужностях (з власної сировини або сировини замовника). Продукція, виготовлена на інших підприємствах на давальницьких чи будь-яких інших умовах, у звітах не відображається. Дані наводяться за Номенклатурою продукції промисловості, затвердженою наказом Державного комітету статистики України від 30.08.2002 № 320 (із змінами і доповненнями). Номенклатура гармонізована з класифікаціями видів економічної діяльності (КВЕД), товарів зовнішньоекономічної діяльності (УКТЗЕД) і міжнародними класифікаціями продукції, її побудовано на ієрархічній системі класифікування (кодування) видів продукції. Відповідно у звіті забезпечується залежність наведених даних на всіх рівнях класифікації за умови однієї одиниці виміру. Дані звіту подаються в одиницях виміру, передбачених Номенклатурою.

Перевагою даної форми є можливість спостереження органами державної статистики за результатами діяльності підприємств з виробництва промислової продукції за їх місцем знаходження. Тим самим, можливим є спостереження за станом промислового виробництва в країні. Ці дані є підставою для аналізу та подальшого регулювання державними органами розвитку інноваційного промислового виробництва в країні. Форма дає можливість фіксувати види промислової продукції в натуральних одиницях, а також у грошовому еквіваленті. Окремо враховується вироблена електроенергія, вироблена і відпущена теплоенергія в натуральному та грошовому вигляді. Структура форми дає можливість окремо зазначити продукцію з давальницької та з власної сировини. Зручним є те, що

окремою колонкою записуються дані за попередній рік, це полегшує процес порівняння та аналізу.

У порівнянні із схожою формою звітності російських промислових підприємств, звіт менш докладно описує дані про виробництво та відвантаження промислової продукції, не враховує використання продукції для власних потреб, залишки продукції.

До статистики інвестицій належить: статистика капітальних інвестицій, статистика інвестицій зовнішньоекономічної діяльності та статистика інвестиційних проектів.

Статистика капітальних інвестицій має виключно важливе значення, оскільки вони створюють основи для стабільного розвитку економіки країни. Капітальні інвестиції як об'єкти обліку слід досліджувати в розрізі наступних напрямів інвестування: 1) витрати на нове, додаткове будівництво та монтаж основних засобів; 2) витрати на придбання основних засобів; 3) витрати на реконструкцію основних засобів; 4) витрати на модернізацію основних засобів; 5) витрати на капітальний ремонт, що призводить до збільшення економічних вигод; 6) витрати на придбання та виготовлення інших необоротних матеріальних активів; 7) витрати на придбання та створення нематеріальних активів.

Здійснення інвестицій в обліку не слід розглядати виключно як витрати, тому що вони є за своїм економічним змістом певним процесом, діяльністю. І тому, щоб не звужувати коло об'єктів обліку та показників інформаційного забезпечення капітальних інвестицій, пропонується виділяти об'єкти бухгалтерського обліку інвестиційної діяльності підприємства зі здійснення капітальних інвестицій. Уточнімо, що інвестиційна діяльність – це діяльність підприємства, яка передбачає передінвестиційну фазу, процеси вкладення капіталу (інвестування) та забезпечення віддачі інвестицій. У бухгалтерському обліку в передінвестиційній фазі здійснюється облік формування інвестиційних ресурсів, в інвестуванні – облік операцій з капітального інвестування, в забезпеченні віддачі інвестицій – облік результатів інвестиційної діяльності. Відповідно в першій фазі об'єктами бухгалтерського обліку діяльності підприємства зі здійснення капітальних інвестицій здійснюється облік майна підприємства та джерел його утворення відповідно до основних класифікаційних ознак інвестиційних ресурсів. В другій фазі об'єктами бухгалтерського обліку виступають: нове та додаткове будівництво, монтаж об'єктів основних засобів, придбання основних засобів, реконструкція, модернізація, капітальний ремонт основних засобів, придбання та виготовлення інших необоротних активів, придбання та створення нематеріальних активів. В кінцевій фазі об'єктами обліку виступають результати інвестиційної діяльності: або зростання необоротних активів на підприємстві, або прибуток чи збиток, отриманий внаслідок продажу об'єктів капітальних інвестицій.

Форма державного статистичного спостереження № 1-інвестиції «Звіт про інвестиції в основний капітал (капітальні вкладення)» являє собою форму звітності, яка сприяє подальшому вдосконаленню державних статистичних спостережень зі статистики інвестицій в основний капітал та отримання повної, всебічної та об'єктивної статистичної інформації. Вона складається один раз на рік одночасно з формою № 2 – інвестиції «Звіт про капітальні інвестиції». На нашу думку, форма № 1-інвестиції «Звіт про інвестиції в основний капітал (капітальні вкладення)» не досить повно відображає стан та характеристику інвестицій в основні засоби:

1. Відсутня характеристика інвестицій в основний капітал за видами основних засобів. Ця інформація вказується у формі № 2-інвестиції «Звіт про капітальні інвестиції», але на нашу думку, більш доцільно вказувати цю інформацію саме у формі № 1 – інвестиції, тому що ця інформація стосується саме інвестицій в основний капітал.
2. Для того, щоб бачити за рахунок яких коштів формується основний капітал, в даній формі доцільно також вказувати інформацію щодо джерел інвестицій в основний капітал. Таким чином, стане ясно, яка частина основного капіталу формується за рахунок власних коштів, а яка - за рахунок позичених коштів.
3. В даній формі можна також вказувати цілі інвестування в основний капітал, як-то: збільшення ефективності виробництва, створення нових робочих місць, збільшення виробничих потужностей та ін.

Враховуючи вищеперераховане, на нашу думку, форма «Звіт про інвестиції в основний капітал (капітальні вкладення)» не може повною мірою відображати стан інвестицій в основний капітал без відображення вищезазначеної інформації.

Статистику інвестицій зовнішньоекономічної діяльності відображує форма державного статистичного спостереження зі статистики зовнішньоекономічної діяльності № 10-зез «Звіт про іноземні інвестиції в Україну» (наказ від 15 жовтня 2003 року). Мета даної форми статистичної звітності – збирання статистичних даних по всій країні про рух іноземного капіталу та систематизація інвестицій окремо по країнам. «Звіт про іноземні інвестиції в Україну» подають юридичні особи (резиденти) усіх форм власності та видів економічної діяльності, які одержали інвестиції від зарубіжних партнерів – нерезидентів та мають пов'язані з цим зобов'язання перед нерезидентами, а також постійні представництва нерезидентів в Україні органу державної статистики за їх місцезнаходженням, складається за кожний квартал. Достоїнством розглянутої форми звітності є те, що при аналізі звіту користувач може простежити з якої країни, у якому виді і в якому розмірі були надходження.

Форма державного статистичного спостереження № 13-зез «Звіт про інвестиції з України в економіку країн світу» була затверджена наказом № 264 Державного комітету статистики України від 27.07.2007. Ця форма складається юридичними особами (резидентами) усіх видів економічної діяльності, які здійснили інвестиції за межі України, а також постійними представництвами нерезидентів в Україні. Форма заповнюється згідно з Інструкцією Держкомстату України щодо заповнення форми державного статистичного спостереження №13-зез «Звіт про інвестиції з України в економіку країн світу» від 15.10.2003 № 343. Дані у формі заповнюються у валюті одержаної інвестиції, включаючи національну. Збір зазначеної звітності передбачає відстеження змін прав власності між резидентами та нерезидентами. Звіт складається щоквартально щодо кожної країни і за видами валют. Форма відображає прямі та портфельні інвестиції, досить чітко та повно відображає дані щодо інвестицій з України в економіку країн світу. Так, інформація відображається окремо для портфельних інвестицій і окремо для прямих інвестицій. Можна побачити сукупний капітал резидента в економіці іншої країни, збільшення капіталу та зменшення капіталу відносно прямих інвестицій, та таку ж інформацію відносно портфельних інвестицій.

Недоліки даної форми, на наш погляд, складаються з того, що при зазна-

ченні, за рахунок яких коштів здійснилося збільшення капіталу резидента у звітному періоді (грошових внесків, внесків у вигляді цінних паперів, внесків за рахунок скасування боргу, реінвестування доходів, внесків у вигляді рухомого і нерухомого майна, внесків у вигляді нематеріальних активів, переоцінки капіталу, інших видів здійснення інвестицій), у формі не визначається, яка сума цих коштів була на початку звітного періоду. Тобто, ми бачимо суму збільшення вищеперерахованих коштів, але не бачимо кількість цих коштів на початок звітного періоду. На початок звітного періоду вказується лише загальна кількість сукупного капіталу резидента в економіці іншої країни.

Статистика інновацій. Звіт про набуття прав інтелектуальної власності та використання об'єктів права інтелектуальної власності - даний звіт подають юридичні особи всіх організаційно-правових форм господарювання та видів економічної діяльності, які виконували роботи зі створення та використання об'єктів права інтелектуальної власності до органу державної статистики за місцем знаходження не пізніше 10 лютого.

Звіт за формою державного статистичного спостереження № 4-нт "Звіт про набуття прав інтелектуальної власності та використання об'єктів права інтелектуальної власності" заповнюється на основі даних форм первинної облікової документації, затверджених наказом Держкомстату від 10.08.2004 № 469, зареєстрованим в Міністерстві юстиції України 27.08.2004 за № 1054/9653 (із змінами), а саме:

- Форма № ІВ-1 Журнал реєстрації заявок на винаходи, корисні моделі, промислові зразки, компонування (топографії) інтегральних мікросхем, що подані в Україні (далі форма № ІВ-1).

- Форма № ІВ-2 Журнал реєстрації заявок на винаходи, корисні моделі, промислові зразки, компонування (топографії) інтегральних мікросхем, що подані до компетентних органів іноземних держав (далі форма № ІВ-2).

- Форма № ІВ-3 Журнал реєстрації використаних винаходів, корисних моделей, промислових зразків, компонувань (топографій) інтегральних мікросхем (далі форма № ІВ-3).

- Форма № ІВ-4 Журнал реєстрації раціоналізаторських пропозицій (далі форма № ІВ-4).

- Форма № ІВ-5 Заява про раціоналізаторську пропозицію (далі форма № ІВ-5).

- Форма № ІВ-6 Акт про використання об'єкта права інтелектуальної власності (далі форма № ІВ-6).

Усі вартісні показники наводять у тис. грн. з одним десятковим знаком. Інформація подається з урахуванням результатів діяльності всіх відокремлених структурних підрозділів організації (як тих, що знаходяться на одній території з головною організацією, так і тих, які знаходяться на території інших регіонів).

Форма "Звіту про набуття прав інтелектуальної власності та використання об'єктів права інтелектуальної власності" має наступну структуру:

Розділ 1. Показники творчої діяльності

Розділ 2. Розподіл творців ОПІВ за віком, статтю та рівнем освіти

Розділ 3. Перелік відокремлених підрозділів та їх основні показники, включені до звіту. Розділ заповнюється тільки тими організаціями, які мають у підпорядкуванні відокремлені підрозділи (філії) і які включили до звіту інформацію зазначених підрозділів.

Висновки. Проведений аналіз форм статистичної звітності виявив ряд недоліків обліково-аналітичного забезпечення планування інноваційного розвитку регіону, а також необхідність подальшого удосконалення і доопрацювання практично всіх існуючих форм статистичної звітності у напрямку достовірного відображення наявності та використання ресурсів підприємств регіону, фінансових результатів діяльності, які у сукупності зв'язують ресурси та результати інноваційного розвитку регіону.

Література

1. Буркинський Б.В., Інноваційна стратегія у соціально-економічному розвитку регіону / Б.В.Буркинський, Є.В. Лазарева. – Одеса: ІПРЕЕД НАН України, 2007. – 140 с.
2. Меркулов Н.Н. Науково-технічний розвиток і управління інноваціями / М.М. Меркулов; Одеськ. національн. ун-т ім.І.І.Мечнікова. – Одеса: Фенікс, 2008. – 344 с.
3. Смоквіна Г.А. Політика інноваційно-інвестиційного розвитку регіону в умовах ринкових трансформацій: структурний підхід. [Моногр.] / Г.А. Смоквіна, С.В. Філіппова. – Одеса: Букаєв Вадим Вікторович, 2008. – 74 с.

Філіппова С.В., Селиванова Н.Н. Учетно-аналитические основы планирования инновационного развития региона

Аннотация. Рассмотрены учетно-аналитические основы планирования инновационного развития региона с использованием форм статистической отчетности.

Ключевые слова: учетно-аналитические основы, планирование, инновационное развитие, регион.

Filippova S.V., Selivanova N.N. Registration-analytical bases of planning of innovative development of region

Summary. Registration-analytical bases of planning of innovative development of region are considered with the use of forms of the statistical accounting.

Keywords: registration-analytical bases, planning, innovative development, region.